אידישע וואַרט
THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910 PUBLISHED DAILY

וועטער: קלאר און וואַרם

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט

יעדן טאָג

Vol. 21, No. 78. Winnipeg, Tues. April 21 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג

דינסטאג ד׳ אייר, תרצ״א. Monday April 20, 1931.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY APR 28 1931 ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

אנב - אורחא

פון מארק

וואס קאָנען מיר טאָן ?

עס זיינען ניטא קיין באלדיקע און גרינדלאכע לייזונגען פון די אידישע עקאָנאמישע און אנדערע פראבלעמען אינם לאנד פון ווירקלאכקייט. אָלע גרינדלאכע לייזונגען ליגן דערווייל ערגעץ ווייט אינ׳ם לאנד פון אוטאפיע, און אויב מיר זאלן זיצן רואיק און וואַרטן ביז מיר וועלן דערגרייכן יענעם לאנד אדער יענע לענ־דער, וועט דערווייל פון אונז קיין שריד נפליט ניט בלייבן, אדער מיר וועלן רע־געגערירט און צעפאלן ווערן.

מען קאן ניט לעבן מיט דער האפענונג, אז אין א געוויסער צייט ארום וועלן מיר עסן. מען מוז עסן באלד, אלע טאג, אויף אויפצוהאלטן דאס לעבן. און א שטיקל טרוקן ברויט היינט איז ווייכטיקער ווי געבראטענע אינדיקעס אין א חודש אדום.

אדרבא, צו קאנען דערלעבן צו די גע־בראטענע אינדיקעס מוז מען טאקע האבן דאס שטיקל ברויט, ווי ארום ער זאל ניט אויסזעהן, טאקע היינט.

* * *

די מזרח אייראפּיאישע אידן האבן דערגרייכט א מדרגה, וואס דער חלף ליגט שוין אויס׳ן האלז. איבערצוזיען מיטאמאל די עקאנאמישע סטרוקטור פון מיליאנען איז א ריזיקע אויפגאבע אפילו פאר א מלוכה, און פאר די אידן, באזונ־דערס אין די לענדער וואו די מלוכות זיי־נען קענן זיי, איז דאס באמת אן אומ־מעגלאכע אויפגאבע.

מיר פארלאזן זיך בלויז אויף דעם שטארקן אידישן לעבענס אינסטינקט, אז ער וועט זיי ניט פארלאזן. זיי וועלן ווי עס איז באזיגן זייערע שווערקייטן, באטש זיי וועלן דערפאר מוזן באצאלן זייער א הויכן פרייז, ברענגענדיק א סך קרבנות.

מיר, די אידן פון די פאראייניקטע שטאטן און קאנאדע, נעפינען זיך דער־ווייל אן נאר א בעסערן אויג. מיר־דא האבן ניט קיין זכר פון רעגירונגס אנטיסעמיטיזם, און דער פראצעס פון אנזוער דערלאכירונג פאנגט זיך ערשט אן, און קיינער איז ניט פארזיכערט־ער קורט צו פארשנעלערן אים אויף א קינסט־לאכן אופן, ווי אין פוילן אדער רומעניע, למשל.

דער דאזיקער דערלאכירונג פראצעס, אמת, גייט אן גאנץ שנעל אויף א נאר־טירלאכן אופן, אבער אזוי לאנג ווי קיי־נער שטופּט אים ניט אונטער, האבן מיר נאך די געלעגנהייט צו פארלויפן אים דעם וועג און צופאסן זיך צו אים ביס־לאכווייז, אויסמיידנדיק א קאטאסראפא־לען צוזאמענברוך.

דאס איז באזונדערס מעגלאך פאר אונז, מערב קאנאדער אידן, ווייל די אידישע באפעלקערונג איז דא ניט אזא קאנצענ־טרירטע, און דאס פראבלעם איז דער־פאר ניט אזוי שארף, ווי אין די גרעסע־רע אידישע צענטרען.

* * *

צוערשט מוזן מיר אנערקענען דאָ־פאקט, אז ביי אונז קומט פאר דער־פראָ־צעס פון דעקלאסירונג, און אז דער יחיד, מיט זיינע אינדיווידועלע חכות, קאן אים ניט באקעמפן, און ער וועט אין אים צע־מאָלן ווערן, אדער פאר׳משפּט ווערן צו אייביקער אריסקייט און באדלאזיקייט, אויב עס וועלן ניט פאראייניקט ווערן אונזערע כחות אינ׳ם קאמף קעגן אט דעם פראָצעס.

און ווען אם דער באוואוסטזיין, אז ס׳איז א צרת רבים, וועט קומען, וועט דאן מעגלאך זיין פאר אונז צו אָרגאניזיר־אונזערע כחות צו ענדערן אונזער עקאָ־נאמישן לעבן און אוועקשטעלן אים אויף זעזינסטערע יסודות.

* * *

ס׳איז ניט אזוי לייכט צו באשטימען געוון וואס דארף געטאן ווערן אין דער היגזיכט, אבער איך וואלט דערווייל אנ־בעזייגען אויף איין פראקטישן מיטל, וואס וואלט אונז אפשר פיל ארויסגעהאלפן.

לאמיר זאגן: מיר גרינדן א מין „עקאָנאמישע קלינים״, וואס באהאנדלט אונזערע עקאָנאמישע קראנקהייטן, פונקט ווי א מעדיציניש קליניק באהאנדלט פיי־זישע קראנקהייטן.

די „קליניק״ וואלט צוערשט גרינדלאך אויסגעפאָרשט דעם עקאָנאמישן מצב פון דער היגער באפעלקערונג, און וואלט אזוי געמאכט דעם דיאגנאזא, וואס וואלט דער־מעגלאכט צו געפינען די ריכטיקע רפו־אה.

צו דער קערפערשאפט וואלטן אלע אידן מיט עקאָנאמישע שווערקייטן געקאנט קומען נאך עצות, זי וואלט נעגערפט אויספאָרשן אלע געביטן פון באשעפט־קונג און באמיען זיך אז אידן זאלן צו־נעגרייט ווערן צו זיי און אין זיי ארייג־געצויגן ווערן.

וזכט א מאטע א תכלית פאר זיין קינד, זאל ער קאנען קומען צו דער דאזיקער קערפערשאפט און באראטן זיך מיט איר, וועלכע באשעפטיקונג איז פאסיק און צוגעגלאך פאר׳ן קינד, און די קערפער־שאפט וואלט געדארפט ווארענען דיעל־טערן קעגן די איבערגעפאקטע פראָפעסי־עס און באשעפטיקונגען (ווי מעדיצין און אדווקאטור, למשל).

אין פאל פון דיסקרימינאציע קעגן אידן אין געוויסע באשעפטיקונגען, — א נאטץ געוויינלאכע דערשיינונג אפילו ביי אונז אין ווניפּעג, — וואלט די קערפערשאפט געדארפט אויסאיבן איר דרוק אין קאמף קעגן די דיסקרימינאצי־עס. איך גלויב, אז פיל קאן דערגרייכט ווערן אין דער היגזיכט, באזונדערס אין פאל פון געשעפט אונטערנעמונגען וואס טוען געשעפטן מיט אידן און זיי מוזן זיך דערפאר רעכענען מיט דער אידישער געזעלשאפטלאכער מיינונג.

* * *

דאס איז איינער פון די פראקטישע מיטלען צו באקעמפן אונזער פעלאסי־רונג און אונזער עקאָנאמישער הילפלאזי־קייט.

איינער, אבער זיכער ניט דער איינצי־קער.

שווינדלען מיט געפעלשטע קאנאדער בירגער פאפירן ווערן אויסגעפאָרשט

ארום 170 איינגעוואנדערטע קאָנען פארלירן זייערע בירגער־פאפירן. — דריי אידישע עדות אויסגעפרעגט ביי פארהער אין מאָנטרעאל

מאָנטרעאל, קווע., אפר. 21. — ארום 170 איינגעוואנדערטע ווערן פארדעכטיקט אין קרינן זייערע בירגער פאפירן דורך א שווינדלערישער ארגאניזאציע, און עס קאן זיין אז א סך פון זיי זאלן גוט אפשניידן, אויב זיי זאלן אפקומען מיט פארלירן זיי־ערע בירגער פאפירן.

דער פארהער וועגן דעם אנטדעקטן ביר־גער פאפירן שווינדל האט זיך דא געעפנט פאר ריכטער דוש. ג. וואלאס, פון וואוד־סטאק, אנט., און א גרויסע צאל עדות וועט אויסגעהערט ווערן.

דערווייל איז נאך קיין קיינעם ניט גע־מאכט עפעס וועגן דיזן דירעקטע קלאגע וועגן פעלשן פאפירן און פאמיליען ליסטן, אבער אזעלכע קאנען זיין א רעזולטאט פון דער אויספארשונג. עס זיינען דערווייל אנט־דעקט נעווארן געשיכטעס מיט געפעלשטע רעקאָמענדאציע בריוון, פאלשע אינאפארמא־ציעס וועגן אפשטאם און א זון צוגעשריבן צו א פאטער וואס לייקנט קאטעגאריש אז ער האט אזא זון.

לעא בראנשטיין איז אויסגעפרעגט גע־וואָרן פון סי. ג. אגדען, קיי. סי., אדוואָקאט פאר דער רעגירונג. בראנשטיין האט דער־ציילט, אז ער האט געוואלט פארן קיין אייראָפּע. אבער ער האט מורא געהאט מען וועט אים ניט אריינלאזן צורק. האט ער זיך געוואלט וועגן נאך בירגער פא־פיר, אבער מען האט אים געזאגט, אז עס דארף נעמען דריי חדשים צו קריגן אזעל־סער מר. מילער, וואס האט פאר $50 צו־געזאגט צו קריגן פאר אים די פאפירן אין צוויי וואכן צייט.

דזשיימס סי. אדאמס, פארוואלטער פון א לאקאלן טעאטער, האט דערקלערט, אז זיין אונטערשריפט אויף א רעקאָמענדא־ציע בריוו פאר א גרויסן ב. גורעוויטש איז געפעלשט געווארן.

ישראל ספיוואק האט פאר׳ן ריכטער געלייקנט אז ער האט א זון, א געוויסער לואיס ספיוואק, אין זיין אפליקאציע נאך בירגער פאפירן, האט אים אנגענומען פאר זיין טאטן.

זאנט אז ביטי פלאן איז א דורכפאל

אטאווא, אפר. 21. — דער ביטי פלאן צו שאפן א פינף־מיליאָן דאלארדיקן הל־ואה פאנד פאר פארמערס, צו אנטוויקלען א נעמישטע ווירטשאפט, איז דורכגעפאלן, ווייל די פינאנסירן האבן זיך אפגעזאגט פון צו נעבן געלט. — אזוי האט אין הויז דערקלערט ע. דוש, גארלאנד, פארמער מר. גארלאנד האט אנגעוויזן, אז אט דער פאנד האט עס געזאלט העלפן די פארמערס צו שטעלן זיך אויף די פיס, לויט פריסיער בעגעסט צוזאג אין זיין רעדע אין דערזשיינע. ער אליין גלייבט ניט אז די נעמישטע ווירטשאפט קאן איצט עפעס העלפן די פארמערס, באטש מיט דער צייט וואלט עס אפשר יא עפעס אויפ־געטאן. אבער די פינאנסירן וויילן גוט די לאנע אין אמעריקע אין זיי ווילן בכלל ניט געבן קיין געלט אויף דעם.

באשליסן ארויסצוגעבן בוך ווענן אנטיסעמיטיזם אין אוניווערסיטעטן

זשענעווא, אפר. 21 (איטא). — כאטש קיין פראמאלע רעזאלוציעס זיינען ניט אנגענומען געווארן ביי דער לעקטער זי־צונג פון דער אינטערנאציאנאלער סטו־דענטן קאנפערענץ, אָפּגעהאלטן אין ני־זשאן, איז אבער באשלאסן געווארן אנצו־גיין מיט דער ארבעט פון דער קאנפערענץ און אן פארופן א נייע קאנפערענץ אין 1933 אדער 1934.

די קאנפערענץ האט אנגענומען א צאל באשלוסן וואס האבן צופרידן געשטעלט סיי די אידישע און סיי די ניט־אידישע רעלעגאטן. צווישן אנדערש איז באשלאסן געווארן אין רעזו. פארקס. סעקרעטער פון דעם אינטערנאציאנאלן סטודענטן פאר־באנד, פאר אלילי גרינבערג, טאכטער פון מר. און מרס. ל. גרינבערג, 442 פריט־שארד עווע., האבן נעהאט נעכטן דעם כבוד צו זיין די ערשטע צו דערעפע־נען דעם מאניטאבא מוזיקאלישן פייערונג קאנקורס אין ווניפּעג.

ביידע קינדער וועלכע זיינען צו 6 יאר אלט, האבן זיך באטייליקט אין דעם קאנ־קורס, אין א דועט אויף דער פיאנא, און זיי האבן געוואונען דעם ערשטן פריז אין שפּיל דעם דועט „פליאיאנע טונעדער״, פון סטיוארט יאנג. עלף פארלאך האבן זיך באטייליקט אין דעם קאנקורס פון זייער קלאס, און זיי האבן געמוזט אנפירן „א פארבינטערטן קאמף״ שפּיל־ליך צוויי מאל, ביים פרעלימינארן עקזאמען און בייטאג, אין פלעראוז טעאטער, א פינאלן עקזא־מען. אלקארא לעאנארא סילבערמאן, פון 375 באראוס עוו., איז זייער לערערן.

ביידע קינדער האבן אויף לעצטן יאר זיך באטייליקט אינ׳ם קאנקורס אין פיאָ־נא סאלא.

״ס׳איז געווען א פארגעניגן צו הערן דאס פארל שפּיל־ן די קאָמפּאזיציע״, האט געזאגט דער „ארזשוריקיטאר״. „זיי האבן צוזאמען שפּאצירט, געלאפן, איינגעשלא־פען, געשלאגן זיך און געשפּילט״.

צוויי אידישע מיידלאך געווינען ערשטן פריז אין מוזיק קאנקורס

סיבל גוטמן (א שוועסטער צו מערי גר־סין) טאכטער פון מר. און מרס. מארים גוטמן, און לילי גרינבערג, טאכטער פון מר. און מרס. ל. גרינבערג, 442 פריט־שארד עווע., האבן נעהאט נעכטן דעם כבוד צו זיין די ערשטע צו דערעפע־נען דעם מאניטאבא מוזיקאלישן פייערונג קאנקורס אין ווניפּעג.

ביידע קינדער וועלכע זיינען צו 6 יאר אלט, האבן זיך באטייליקט אין דעם קאנ־קורס, אין א דועט אויף דער פיאנא, און זיי האבן געוואונען דעם ערשטן פריז אין שפּיל דעם דועט „פליאיאנע טונעדער״, פון סטיוארט יאנג. עלף פארלאך האבן זיך באטייליקט אין דעם קאנקורס פון זייער קלאס, און זיי האבן געמוזט אנפירן „א פארבינטערטן קאמף״ שפּיל־ליך צוויי מאל, ביים פרעלימינארן עקזאמען און בייטאג, אין פלעראוז טעאטער, א פינאלן עקזא־מען. אלקארא לעאנארא סילבערמאן, פון 375 באראוס עוו., איז זייער לערערן.

ביידע קינדער האבן אויף לעצטן יאר זיך באטייליקט אינ׳ם קאנקורס אין פיאָ־נא סאלא.

״ס׳איז געווען א פארגעניגן צו הערן דאס פארל שפּיל־ן די קאָמפּאזיציע״, האט געזאגט דער „ארזשוריקיטאר״. „זיי האבן צוזאמען שפּאצירט, געלאפן, איינגעשלא־פען, געשלאגן זיך און געשפּילט״.

„צוויי פאר איינס״ אין קווינס טעאטער

די יעקב קאהן (בערלין) טרופע פירט אויף מארגן אוונט אין קווינס טעאטער, צום דרייטן און לעצטן מאל, די דערפאלג־רייכע מעלאדראמע „די אייביקע כלה״.

כדי צו געבן אלעמען א געלעגנהייט צו זען די דאזיקע פארשטעלונג וועט מארגן אוונט געשפּילט ווערן דאמען פריי, אדער צוויי פערזאן וועלן קאנען אריין אין טע־אטער פאר דעם פריז פון איין בילעט און יעדער באזוכער וועט באקומען א מתנה א גערדיקטע ליד מיט די נאמען פון „די איי־ביקע כלה״. די פארוואלטונג דערווארטעט צו שפּילן מארגן פאר א גרויסן עולם.

ווי מר. קאהן (בערלין) מעלדעט, מאכט די קאמפּאני אלע נויטיקע פארבאריי־טונגען פאר היינטיקן פרייטאג און שבת, ווען עס וועט געשפּילט ווערן צום ערשטן מאל אין ווניפּעג „די ווילד סניידער קייס״.

שניי פאלט אויס אין די פריידים

מען קאן קיינמאל ניט זיין זיכער מיט די קאפריזן פון דעם וועטער — אפילו ניט אין מערב קאנאדע . . . נעכטן איז אויס־געפאלן א שניי אין בראנדאן, מאנ., און עס האט באוויסט די ערד אויף צוויי אינ־טשעס. אויף אין צפון אלבערטא און קאס־קאטשעוואן איז אויסגעפאלן א שניי.

דער שווערסטער שניי אין אלבערטא, איז אויסגעפאלן אין קאסטאר, אלטא., וואו א זאוועריכע האט אין אייניקע ערטער אנגעוואַרן שניי דריי פוס טיף.

ענגלאנד פאנגט איצט אן אקטיוון פראָנראם אין ארץ-ישראל

אזוי דערקלערט דר. ווייצמאן

(ספּעציעל פאר „דאס אידישע וואָרט״)

מאנטשעסטער, ענגלאנד, אפר. 21 (אי־טא).— בעת די ראל פון ענגלאנד אין ארץ ישראל איז ביז איצט געווען א פאסיווע, פאנגט זי איצט ערשט אן אן אקטיווע פאליטיק מיט איר נייעם אנטוויקלונגס פלאן,— האט דר. ווייצמאן דא דערקלערט ביי א גרויסער פראזאלונג לכבוד דער דערעפענונג פונ׳ם קרן־היסוד קאמפּיין.

ריידנדיק ביים מעיארס קבל־פנים, אין ראס־הויז, האט דר. ווייצמאן געזאגט: „עס איז ניט קיין צופאל וואס דער פאר־לעסטינער מאנדאט איז אין ענגלאנדס הענט, מיר האפן, אז דיי דאזיקע פארביג־רונג וואס האט זיך אנגעפאנגען אונטער א גוטן אויפזיכט וועט אנהאלטן פאר דער גלאָרע פון גרוים בריטאניע און פאר׳ן אידנטום פון דער גאנצער וועלט״.

די לאנע, האט דר. ווייצמאן געזאגט, האט געקאנט זיין בעסער, אבער זי האט אויך געקאנט זיין ערגער.

מעיאר דיזענגאף אפּגעפאָרן קיין פראנקרייך

דיזענגאף איז אפּגעפאָרן קיין פראנקרייך אין די אינטערעסן פונ׳ם ניי־ארגאניזירטן תל־אביב׳ער קונסט מוזיי.

קאנאדע איז אליין שולדיק פאר פאר־לירן דעם סאָוועטישן האנדל, דער־קלערט דעפ. א. א. היפס אין הויז

פרעגט פארוואס קאנאדע האט ניט מורא צו האנדלען מיט איטאליע, וואס וועט אויך רעגירט פון דיקטאטור

אטאווא, אפר. 21. — „האנדלס באר־שרייבונגען זיינען א שטעקן מיט צוויי עקן. ווי קאנאדע האט איצט אויסגעפונען, — האט דעפ. א. א. היפס דערקלערט אין הויז, ריידנדיק וועגן דעם סאָוועטישן באיקאט אויף קאנאדער סחורות, „מיר האָ־בען אפּגעשניטן אונזער נאז, כדי אפּצוטאָ־א שפּיצל אונזער פנים״.

מר. היפס האט אנגעוויזן, אז נאכדעם ווי קאנאדע האט דערקלערט אז עס באראנג אויף סאָוועטישע סחורות, האט מר. פער־גוסאן, קאנאדער הייר־קאמישאנער אין ענג־לאנד, איינגעלאדן די סאָוועט רעגירונג צו שיקן דעלעגאטן קיין אטאווא צו דער תבואה קאנפערענץ, און ער האט גע־פרעגט: „וואו זשע איז דא אויסגעהאל־טנקייט? פון איין זייט קיין האנדל מיט רוסלאנד, און, פון דער צווייטער זייט, נאענטע מיטארבעטערשאפט״?

מר. היפס האט געפרעגט, פארוואס איז סאָוועט רוסלאנד סריף און איטאליע, וואס ווערט אויף רעגירט פון א דיקטאטור, איז כשר, אגב, האט ער געזאגט, הערשט אין קאנאדע גופא א מין דיקטאטור, — די רעגירונג, אז דעם פארלאמענט, שניידט אפ האנדלס באציאונגען מיט א לאנד.

וואס איז שייך די קלאגעס פון שקלאר־פעריי אין סאָוועט רוסלאנד, האט מר. היפס געזאגט, האבן מיר געדארפט פריער אויסרייניקן אונזער אייגענע הויז. ער האט געגעבן א צאל פאקטן וועגן שרעק־לאכער עקספּלואטאציע פון ארבעטער אין קוועבעק, וואו קארפּענטערס, למשל, קריגן $1.75 פאר א צען־שעה׳דיקן ארבעטס־טאג.

ענגלאנד און קאנאדע וועלן אנערקענען שפּא־נישע רעפּובליק

לאנדאן, אפר. 21. — עס איז כמעט א זיכערע זאך, אז גרויס בריטאניע וועט אנערקענען, אין פארלויף פון א וואָך צייט, די נייע שפּאנישע רעפּובליק, לויט מען האט זיך דא דערוואוסט פון ראיעלע קוועלן אטאווא, אפר. 21. — די נייע רעפּוב־ליקאנישע רעגירונג פון שפּאניע וועט אפיציעל אנערקענט ווערן פון דער דאמי־ניאן רעגירונג, לויט ווי עס איז דא נעכטן באקאנט געווארן.

עס ווערט געזאגט, אז די קאנאדער רע־גירונג האט וועגן דעם ענין פארהאנדלט מיט דער בריטישער רעגירונג און ווען קאָ־נאדע וועט אנערקענען די שפּאנישע נייע רעפּובליק, ווערט עס פארשטאנען, אז דאס וועט זיין אין אנקלאנג מיט דער האנדלונג פון גרויס בריטאניע. ער

פארמעגלאכע מענשן אנטלויפן פון שפּאניע און שמוגלען איבער געלט

פאריז, אפר. 21. — כאטש די נייע שפּאנישע רעפּובליקאנער רעגירונג האט פארבאטן דעם ארויספיר פון קאפּיטאל פונ׳ם לאנד, ווערן גרויסע סומען ארויס־געשמוגלט בגנבה אין די דערבייאיקע לענדער פון די פארמעגלאכע מענשן.

א גרויסע צאל אריסטאקראטן און רייכע מענשן פון שפּאניע לויפן פון לאנד. יעדער צוג וואס קומט אן פון שפּאניע קיין פראנקרייך אדער פארטוגאל איז געפּאקט מיט מאנארכיסטן, וואס אנט־לויפן אויס מורא, ווי זיי זאגן, פאר דער גרינדונג פון א סאָוועטישן רעזשים.

עס ווערט באהויפּטעט, אז מאסן קאָ־מוניסטישע אגיטאטארן קומען איצט אריין אין שפּאניע, און די רעפּובליקא־נישע רעגירונג איז ניט אין שטאנד צו באהיטן אויף אזא מאס אויפן פון דער אנטלויפונג פון פארמעגלאכע מענשן.

דער פארזיצער פון דער רעגירונג, דר. אלקאלא זאמאָרא, האט אויפגעפאָרן אויף א ריזיגע אויפגאבע, אז אויב ער האט אויף זיין זייט אלע לערערן פון דער רעגירונג, אויב אלע לערערן פון דער אינ־דוסטריע, אויב אלע לערערן פון דער אר־מיי, אויב אלע לערערן פון דער אינ־ניר, אויב אלע לערערן פון דער אינ־ניר, אויב אלע לערערן פון דער אינ־ניר